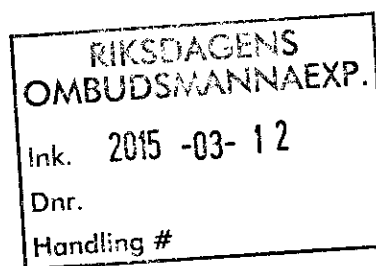

Till Justitieombudsmannen

Klagan

Klagomålet riktar sig mot hanteringen av donationsärendet hos Institutionen för Neurovetenskap vid Karolinska institutet, (KI) som handlagts av donationsansvarige Lars Vinblad (LV) och Professor Staffan Cullheim (SC) samt hos Institutionen för Medicinsk Cellbiologi vid Uppsala Universitet, (UU) handlagt av donationsansvarige Mats Hjortberg (MH).

Händelsen

Darly Disa Sparr, född 1921-01-22 med hemvist i Katrineholm, änka sedan 1956, fick barnen Frank och Agneta. Darly skrev under ett donationsformulär till Karolinska Institutet om helkroppsdonation den 16 september 1993. I formuläret skrev Darly att hon önskade jordfästning och gravsättning i Katrineholm. Formuläret undertecknades av ansvarig personal vid Karolinska Institutet den 21 oktober 1993. Den 10 juni 2013 avlider Darly på Kullbärska sjukhuset i Katrineholm. Dotter Agneta Sparr Kjellqvist (ASK) ringer samma dag till LV för att anmäla dödsfallet. LV uppger då att KI inte är i behov av kroppen och ber om tillåtelse att kroppen får användas av annan likvärdig institution. ASK bifaller begäran.

Dagen därpå, den 11 juni 2013, ringer MH från UU till ASK och säger att institutionen tacksamt tar emot kroppen. MH redogör för institutionens rutiner ang. anatomiska studier och säger att kvarlevorna efter studierna och kremering i Uppsala återförs till anhöriga i Katrineholm efter ungefär ett år. Han uppgav att han skulle höra av sig i god tid och fick, efter begäran, ASK:s fullständiga kontaktuppgifter. Då MH inte hört av sig i början av juni 2014 ringer ASK honom. Han säger att studierna troligtvis avslutats i mars- april. I telefonsamtalet bad ASK MH om ett forskningssammandrag med särskild hänsyn till att Darly varit svårt lungsjuk och att ett av ASK:s barnbarn nyligen fått diagnos på en ovanligt förekommande lungsjukdom. Han uppgav sig vid tillfället vara på ledighet men skulle vid återkomsten till institutionen ta reda på "den aktuella situationen" och påföljande vecka skicka sammanfattningen. Några dagar senare ringde han ASK och han bad henne att "för säkerhets skull" ånyo skicka honom hennes kontaktuppgifter. ASK sms:ar MH samma dag sina kontaktuppgifter. Den 12 juli 2014 får ASK en skriftlig sammanfattning av de anatomiska studierna på Darly:s kropp liksom information att kroppen efter avslutade studier den 24 mars 2013 skickades för kremering och gravsättning genom spridning i minneslund vid Berthåga Kyrkogård i Uppsala. MH avslutar brevet med att tacka Darly för hennes donation och den tjänst som donationen gjort för studenternas yrkesutövning.

Brevet väckte indignation bland Darly:s anhöriga eftersom innehållet bekräftar att Darly:s aska spridits på kyrkogård i Uppsala och inte i Katrineholm, d.v.s. i strid med avtalet i donationsformuläret.

Felaktiga ageranden vid Karolinska Institutet

A) I anhörigs telefonsamtal med LV den 18 juli 2014, svarar han, på frågan om donationsformuläret (Bil.1) följt med överföringen till UU och vilket ansvar KI har för att avtalet inte följts, att "ingen dokumentation brukar medföras vid överföringar till annan institution - det brukar räcka med att jag ringer till mottagande institution".

I anhörigs mail till LV den 21 juli 2014 (Bil.2) bad anhörig om en skriftlig redogörelse för det inträffade. Då inget svar inkommit skickas ett nytt mail den 29 augusti till LV med en upprepad begäran om skriftlig redogörelse. Samma dag svarar LV att "Ingen utredning har gjorts på KI" men att man skärpt sina rutiner (Bil. 3). LV hänvisar istället till en utredning i ärendet som gjorts av UU men som helt utelämnar KI,s ansvar. I utredningen sägs att donationsansvarige på UU via donationsansvarige på KI den 22 juli 2014 får kännedom om innehållet i Darly,s donationshandlingar då dessa på LV,s begäran mailats av anhöriga till LV, efter det att gravsättningen i Uppsala blivit känt. Vid en förnyad förfrågan, den 1 september 2014, från anhöriga om utredning svarar LV i ett mail att det tyvärr inte finns så mycket att beskriva i.o.m. att donationen överlämnats till UU med uppgifter om anhöriga och att KI inte har något ansvar för det som skett(Bil. 4).

Motivering

Anhöriga betvivlar LV,s uppgifter om att det "räcker" med ett telefonsamtal vid överföringar av helkroppsdonationer. Det är snarare uppseendeväckande att en myndighet som KI säger att man använt sig av rutiner som inte säkerställer dokumentationen för hantering av så känsliga ärenden. I detta fall påstår LV att han muntligen överfört information om anhörigas existens till MH på UU som denne säger sig tolka som att anhöriga saknas. Donationsformuläret, ger tydlig information om att anhöriga finns och vad som ska hända efter de anatomiska studierna. Enligt anhöriga har de ansvarigas agerande på KI, efter det att misstaget blivit känt, skapat tvivel om att endast muntlig information getts till UU vid överföringen av kroppen eftersom rutiner rimligtvis borde ha funnits om att donationsformuläret skulle medfölja överföringen till den mottagande institutionen. LV,s agerande skapar dessutom osäkerhet huruvida donationsformuläret fanns på KI eftersom han begärde en kopia på det från de anhöriga. Det kan heller inte uteslutas att donationsformuläret fanns på KI och att det samma översänts till UU i samband med överföringen av kroppen men att man på KI och även på UU av någon anledning vill dölja det. Anhöriga anser att LV, som representant för den avtalsansvariga myndigheten, brustit i sitt och myndighetens ansvarstagande i hanteringen av ärendet.

Felaktiga ageranden

B) Det kan rimligtvis antas att anhörigas kritik mot Vinblads agerande, i mail till LV den 8 september 2014, (Bil. 5) får till påföljd att ärendet övertas av Prof. Staffan Cullheim på KI. Han formulerar ett svar på anhörigas kritik i form av en utredning daterat den 18 september 2014 (Bil. 6). I utredningen medger SC bristande rutiner vid KI som starkt bidragit till den uppkomna situationen och menar att den allt överskuggande bristen utgörs av det enbart muntliga informationsutbytet som skett mellan KI och UU. Han föreslår därför nya rutiner vid KI i samband med överföring av kroppsdonationer till annat universitet.

Motivering

För anhöriga förefaller det inte trovärdigt att ett en myndighet som KI skulle sakna de rutiner SC föreslår, särskilt punkterna 1 & 2. I ett rättsfall från Hovrätten RH 1997:79 (mål nr. B-1558/96) (Bil. 7) framkommer att KI 1997 hade upprättade rutiner vid överföring av kroppsdonationer till annan myndighet genom att donationsformulär översänds sedan anhöriga tillfrågats om de godtar överlåtelsen. SC,s utredning och förslag, upplevs av anhöriga, i första hand tillkommit i syfte att skydda sin medarbetare och lugna de anhöriga. I ett mail den 30 september 2014 förtydligar anhöriga sin kritiska hållning till KI,s agerande, utredningens slutsatser och förslag (Bil 8).

Felaktiga ageranden vid Uppsala Universitet vid Institutionen för Medicinsk Cellbiologi, anatomiska enheten.

A (Se tidigare beskrivning av kontakterna mellan anhöriga och donationsansvarige vid UU, MH).

Indignerade av innehållet i det brev med redogörelse för de anatomiska studierna som MH skickat ASK kontakter anhöriga omedelbart KI och därefter UU för information och förklaring. Den 30 juli 2014 skriver MH ett mail till de anhöriga (Bil. 9) där han beklagar sitt misstag och uppger att han kommer skänka Darly,s familj en summa av 25.000 kr för att "gottgöra en liten del av det hela". Anhöriga har inte besvarat MH,s ekonomiska erbjudande och några pengar har, till dags dato, inte kommit de anhöriga till handa.

Motivering

Donationsansvarige MH,s agerande är, för de anhöriga, mycket besynnerligt. I utredningen från UU (Bil. 10) liksom i mailet till anhöriga påstår MH som skäl för misstaget att han på Darly,s dödsdag den 10 juni 2013 endast mottagit muntlig information från KI och att han inte gjort korrekta anteckningar därom och att han dessutom feltolkat dem. I MH,s rekapitulation av händelsen framgår att han samma dag gjort notering att Darly saknade anhöriga men ingen notering att han dagen därpå ringer upp ASK och hade ett längre samtal angående överlåtelsen. För utredaren påstår han sig inte ha något minne av samtalet. Av utredningen framgår att MH inser misstaget när ASK ringer honom i början av juni 2014, "det framkommer då att ett misstag har begåtts och att uppgiften om att Darly Sparr saknat anhöriga är felaktig". Trots det underrättas inte anhöriga. Den 11 juli skickar MH ett sammandrag av de anatomiska studierna till ASK (Bil. 11) med uppgifter om att askan spridits på Berthåga kyrkogård i Uppsala, märkligt nog utan att nämna misstaget eller be om ursäkt för det samma. I sammandraget lämnas heller ingen kommentar kring ASK,s begäran om Darly,s lungsjukdom. Först efter att anhöriga kontaktat KI, meddelar sig MH via mail och medger misstaget. MH,s agerande inger föga förtroende. Hans erbjudande om ekonomisk kompensation kan tyckas behjärtansvärt men skapar frågetecken huruvida erbjudandet är beviljat av myndigheten(UU) eller om det är ett uttryck för MH,s personliga moraliska dilemma.

Felaktigt agerande

I utredningen gjord vid UU "Utredning av händelse på Institutionen för Medicinsk Cellbiologi" presenteras en rekapitulation- och en slutsats av händelsen samt omedelbara åtgärder och utarbetande av riktlinjer i syfte att liknade händelser inte kan inträffa i framtiden. Anhöriga anser att utredningens innehåll och slutsats brister.

Motivering

Anhöriga är kritiska till att utredaren inte kontaktat anhöriga för att få deras beskrivning av kontakterna med de ansvariga institutionerna. Därigenom kommer utredningens slutsats "På grund av bristande information kom emellertid Darly Sparr,s stoft att den 15 maj 2014 att gravsättas i minneslund (askans spridande) vid Berthåga kyrkogård i Uppsala" inte att överensstämma med de anhörigas verklighetsbild. Enligt dem har MH biståtts med mycket god information. Det faktum att MH säger att han, samma dag som Darly Sparr avlidit, från KI fått muntlig information att anhöriga saknas, och att han glömt samtalet med ASK om överföringen till UU dagen därpå, faller på sin egen orimlighet. KI,s agerande i sammanhanget förbigås dessutom helt av utredningen liksom den av MH utlovade ekonomiska compensationen.

Utredningens brister och slutsats i kombination med M H,s och KI,s agerande skapar känslor av osäkerhet och misstro bland Darly,s anhöriga. Misstankar om att man medvetet söker dölja besvärande omständigheter går oundvikligen att bortse från.

Katrineholm 2015-03-11

Darly,s anhöriga

gm

Anders Kjellqvist,(svärson)

Linnévägen 20, 641 32 Katrineholm

tel: 0150-18104, 0701-663804

anderskjellqvist@gmail.com